

..... Sárospataki
.....

Ifjúsági Közlöny

Főszerkesztő:

Ladányi Mihály

Társzerkesztők:

Kiss Géza és ifj. Rácz Lajos

Felolvasó szerkesztő:

Szigethy Ferenc

Szigethy Ferenc

Tartalom: Szigethy Ferenc: A Sárospataki Ifjúság és a háboru. — Szigethy F.: Levél Patakra (vers). — Kiss Géza: Szélmalomdombi ütközet. — A sárospataki főiskola aranykönyve (tanárok). — Stunda István: Vallás és tudomány. — Osváth József: Síráz gyöngye. — Kiss Géza: A paraszt költő. — Osváth József: Horváth József, Michel Jenő; Kiss Géza: Batta Ferdinánd. — Vázlatok. — Irodalom. — Egyleti élet. — Hírek. — Hirdetések.

Megjelenik július és augusztus kivételével havonta egyszer

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Sárospatak. Kollégium.

Előfizetés
egész évre 4 kor.

XXXI. évfolyam.

Február hó.

1915

Sárospatak legrégibb és legnagyobb férfiszabó divatüzlete (Városháza épületében)

Weinberger Sámuel férfiszabó.

Felhivom a m. t. ifjuság b. figyelmét, hogy a közeledő tavaszi idényre legelőgansabb és legjutányosabb áru, elsőrendű tavaszi ruhákat készítek.

Kényelmes fizetés!!

Tekintettel az előrehaladott téli időre, nagy raktáromon levő férfi. fiúöltönyök és téli kabátok leszállított árban kaphatók!

Kundráth János

sárospataki cipésmester (Patika-köz) készíti a legelegánsabb és legtartósabb uri és női cipőket. Legfinomabb kivitel. Olcsó ár. Minden részről a legteljesebb elismerés. Az ifjuság számára különösen nagy árkedvezmény!

S HA NINCS STENDIG S.

pontosan járó órája, keresse meg
óras és ékszerész sárospataki üzletét, mely a legmegbízhatóbb bevásárlási forrás. — Zseb és ébresztő órák, arany ezüst és szíj láncok, mindennemű ékszerek a legnagyobb választékban kaphatók. — Villanylámpák a legkülönfélébb kivitelben, 6 óráig égő elem csak 50 fill. Becserél s javít órákat két évi jótállással.

Miért

kap annyi megbizást a kassai Haltenberger-féle ruhafestő, vegytisztító és gőzmosógymár?

Mert

a cég teljesen megbízható, a munkája gyors és kifogástalan és az árai jutányosak. Képviseli Sárospatakon az ifj. DANCZIGER JÓZSEF cég

Igen tisztelt Uraim!

Szives figyelmöket arra hívom fel, hogy

áru- házamban

mindennemű uridivat cikkeknek árait mélyen leszállítottam, ennél fogva kérem szives bevásárlásaiknak minél előbb való eszközzésére. Magamat szives pártfogásukba ajánlva, vagyok kitünő tisztelettel

Deutsch Hermann

Nagy alkalmi vásár!?

Sárospataki

Ifjúsági Közlöny

XXXI. évfolyam. Február hó. 1915.

Főszerkesztő:
Ladányi Mihály

Társ szerkesztők:
Kiss Géza és ifj. Rácz Lajos

Felelős szerkesztő:
Szigethy Ferenc

A SÁROSPATAKI IFJÚSÁG ÉS A HÁBORÚ.

A mostan folyó világháborúban tevékenyen vesz részt a sárospataki ifjúság. Jogászaink jó része a háború szolgálatában van, részint már a harcmezőn, részint még kiképzés alatt. Egyikről másikról hallottunk is valamit, részletesen be fog számolni azonban róluk az aranykönyv, melyet számról-számra fogunk folytatni e lap hasábjain.

Most azonban két újabb keletű dolgról kell megemlékeznünk, amely a sárospataki ifjúságnak újabb részvételét jelenti a háborúban. Az egyik az, hogy theologusaink közül tizenketten csakugyan elmentek ápolóknak Miskolcra, hogy ott hivatásuknak megfelelőleg a legnemesebb munkát végezzék ezekben a nehéz időkben. Most tehát már nem érheti annyi kicsinylés a sárospataki theologusokat sem, ha valaki összeveti háborús munkájukat például a debreceniekével, mint ezelőtt. Mert íme azokkal a feltételekkel szemben, amelyet a minisztertől kaptunk katonai szolgálataink felajánlására, amely bizony nem a legvérmesebb reményekkel kecsegtetett bennünket s különben is az egész fogadtatás igen kierőszakoltnak látszott, velünk, egy egész ifjúsággal, egy egész egyesülettel szemben, nagyon is elég cselekvés az, amit a sárospataki theologusok egy része tett. — Ők tizenketten elmentek, számot vetve minden anyagi és másféle nehézségekkel, de mégis bizakodva abban,

hogy valaki talán csak felkarolja a sorsukat. És íme ma már, amint hallottuk, hála Istennek, a legkiválóbb ellátásuk van és helyzetükkel minden tekintetben meg vannak elégedve. A nagytiszteletű dékán úrnak írott levelükben — néhány nappal az elmenetelük után — panaszkodtak ugyan a szokatlan kórházi élet miatt, hogy az ottan látottak mennyire próbára tették testüket lelküket s hogy bizony igen nagy akaratereőre és kitartásra van szükség, hogy le tudják küzdeni azt a sok izgalmat, lelki visszahatást, amely az ott végzendőkkel vele jár. — Ők tizenketten nagyon is megérdemelték azt a sok dicséretet, elismerést, amely eddig érte őket. S megérdemlik különösen tőlünk, ifjúsági laptól, amely ha nincsenek is körülte itt Patakon, mégis az övék is, mert a pataki ifjúságé és ők még mindig azért elsősorban pataki diákok. Ők a pataki ifjúság életében egy olyan mozzanat cselekvői voltak, hogy méltán megérdemlik, hogy neveiket feljegyezzük a késő nemzedéknek. Névszerint a következő theologus kollegáink vannak oda, mint ápolók a haza szolgálatában: Csűry Miklós, Halász Ernő, Kósa Szabó Pál, Kovács Bertalan, Matusz János, Molnár Béla, Simon Zsigmond II-od évesek, Hadar Gyula, Kovács László, Kriston Antal, Orosz Miklós, Szűcs Zsigmond I. évesek

Üdvözlő, baráti szeretettel köszöntjük mindnyájokat Patakról!

A másik dolog, amiről emlékeznünk kell, gimnáziumi tanulóink katonáskodása. Gimnáziumi tanulóink közül azok a heted, nyolcadosztályos diákok — sőt vagy ketten, hárman még a hatodikból is — akik az új sorozáson megjelenni kötelesek, már jelentkeztek is itt Patakon.

Egy hatalmas fiatal hadsereg készülődik tehát Magyarországon megint, amelynek a soraiban ott lesznek a „mieink“ is fáradságban, harci tűzben hazájukért, Patakért, a Főiskoláért

Természetesen ezeknek a gimnáziumi tanulóknak sokkal hamarabb be kell fejezni az évüket, mint máskor, de mégis azért minden tanulói kötelezettségüknek is eleget kell tenni.

Egy miniszteri rendelet intézkedik is ebből az alkalmából a középiskolai tanulókra és pedig igen kedvezően. E szerint ugyanis azoknak a középiskolai tanulóknak, akik a népfelkelői szemlén megjelenni tartoznak, már a meg-

jelenés előtt pár nappal az osztálybizonyítvány kiadandó. A VIII. iknál alsóbb osztályú tanulóknak, ha a népfelkeői szemlén alkalmasoknak találtattak, az illető osztályukról szóló bizonyítvány már bevonulásuk előtt egy héttel kiadandó, e célból közülok a kétes előmenetelűekkel idejekorán vizsgálat tartandó. Ezek a tanulók azonban, ha alkalmasoknak találtattak is, de elbocsáttatnak a hadsereg kötelékéből a tanítási idő közben, kötelesek az illető középiskolába visszatérni.

A nyolcadosztályú tanulók, ha alkalmasoknak találtattak, bevonulásuk előtt egy héttel az érettségi bizonyítványt ki kell adni, amely érettségi bizonyítványt a rendes keretek közötti érettségi vizsgálat előzi meg, azzal a változtatással, hogy az elnöke nem az állam képviselőjében levő kormány, biztos, hanem az illetékes tankerületi főigazgató. Végül megemlíti a rendelet még azt, hogy a magántanulók is már folyó évi március hóban bocsátandók osztályvizsgálatokra. A rendeletben szó van még arról, hogy azok a középiskolai tanulók, akiknek az említett népfelkeői szemlén megjelenniök nem kell, a tanévet szabályszerű módon és vizsgálatokkal kell befejezniök. A rendeletnek ezzel a pontjával szemben említhetjük fel, hogy nálunk a nyolcadosztályosok közül néhányan, akik nem tartoznának még a szemlén megjelenni, önként akarnak jelentkezni. Ezt az elhatározásukat fel is terjesztették a tanári karhoz s a tanári kar kérvényezte is illetékes helyen az ő katonáskodásuk keresztülvitelét. A fiuk pedig most szívszorongva várják a választ, amely eldönti, hogy elmennek-e a többi osztálytársakkal, vagy itthon maradnak az iskolapadok között továbbra is a régi csendességben és a régi munkában.

Szigethy Ferenc.

LEVÉL PATAKRA.

Tábori posta.

Fiúk levéllel üzenek tinéktek
 S olyan jól esik ez a levelem,
 Hogy hozzátok megy, hozzátok Patakra —
 Mert hát Patakot nem felejtettem.

Mert minden nékem onnan kedves emlék:
 A víg kedvem, a fájdó bánatom;
 A lelkem százszor visszatér hozzájuk,
 Ha úgy idézem, elszámlálgom.

Mert mindig, mindig gondolok felétek,
 Mikor a napunk néha csendesebb — —
 Itt húll a hó s a hóhúllás ott messze
 Az iskolakertben mégis de szebb!

Most ott is szép havas lehet Pataknak
 A sok atacsony utca ház-sora.
 (Közülök bizony nem tudok kinőni,
 S nem is szeretnék már talán soha.)

Jó volna látni, milyen most azóta
 Az este a Collegium körül — —
 Csak írjatok, ha pár sort is Patakról,
 A lelkem onnan mindennek örül.

Irjátok meg, hogy milyen élet járja,
 Mióta eljöttem, közöttetek?
 Nő ára, borra szép bús-vigadásra
 Összehoz-é a bútok, kedvetek? — —

Fiúk, egy-egy jókedvű koccintáskor
 Gondoljatok még néha-néha rám;
 Mert hajh, ki tudja egyszer nem hiába
 Vár vissza-é egy új találkozásra
 Patak, az utcák, a diákszobám?!

Szigethy Ferenc.

A SZÉLMALOMDOMBI ÜTKÖZET.

I.

-- Nagyszerű hely! Mesés csatatér! — kurjongattak a fiúk és futólépésben vágta neki a szelid emelkedésű parlagnak, miközben derekuk körül úgy repkedett a spárgára kötött kékfedelű növénygyűjtő, mint a vágató huszár mögött a mente.

— Nézzétek! micsoda fedezék! — kiáltotta Bakos Gyuri egy tágas szakadékba ugorva — még a csákónk se látszik ki belőle! . . . és újjongva lóbálta feje fölött viharvert kobakfedőjét, melyet „csákó“-i rangra egy sokat irigyelt fajdkakastoll emelt, ami az átutazó tiroli vadászokkal való ismeretségének volt az emléke.

— Hát a szélmalom?!

— Az lesz Przemlysl vára . . . mondta egy vontatva beszélő komoly barna fiú.

— Csakugyan! Az ablakok lesznek a lőrések. Húj! hogy fog onnan repülni a gesztenye — lelkenedett Kalas Ferkó és nem bírta megállani, hogy egy kavicscsal meg ne *tetézze* a rozoga szélmalmot.

— Az aam! Kivaalt ha épp akkor vaag orrba egy gesztenyő, mikor hájítani ákársz — évődött Sípos, akit gömöri származásáért Sonkolyosnak csúfoltak.

— Csakhogy nem olyan buta az én orrom, hogy neki szaladjon a gesztenyének — feleselt vissza Kalas Ferkó.

— A szélmalomban csak a tűzér-üteg lesz felállítva — szólt megfontoltan Böszörményi Pista, a tábornok, egy serkedző bajuszú, erős fekete fiú.

— Júj, hogy fog búgni a negyvenkettes! . . . újjongott egy vékony hangú gyerkőc.

— De lesz-e elég munició? — aggódott Nyerges Palkó, aki már szinte reszketett egy kis parázs csatáért.

— Ne búsulj! van elég — nyugtatta meg a tábornok, — minden szerezsendiőt összeszedtünk az iskolakertből.

— Csakhogy akit az megvág felfordul — fontoskodott a lassú beszédű Fekete.

— Ne félj te attól! kiáltották hárman is egyszerre.

Tudja azt Hajdú Miska, hova kell sózni, hogy csontot ne törjön.

— Az igaz — erősítette Hajdú, a tűzmester és egy röggel éppen derékon talált egy napraforgó kórot.

— Fiúk kökörcsin! Kikirics! Ki-ki-rics hívta őket egy vékony hang a lankásból, de ők nem igen hederítettek most a növénygyűjtésre, hanem szaporán üggettek fel a dombra, melyen már szikláról-sziklára szökdelt a sebes beszédű Szernyei, akit fürge, szökdelő mozdulataiért nem is hittak másként, mint Zergének.

Mikor felértek a tetőre, pihegve, piros arccal merültek el a terep szemléletébe. Gyönyörű volt most a völgy, ahogy körülölelte az őszi erdős hegykoszorú, ahogy végig hasított a rekettyés partú patak. Rajta egy ócska, omladozó híd. A Királyhegy lábánál a vadvizek csillogó tükre, melyben mosolyogva nézi magát a fehér felhős őszi ég . . . Es a dombon az elhagyott szélmalom, mely sötét ablaküregeivel, vitorlája-szegetten, árván, vakon mered az őszbe, mint egy múlt világ váza, mely már régen halott, de még nincs eltemetve . . .

Egy híd, amit lehet védeni és elfoglalni; egy szélmalom, amit lehet Przemysl-ként ostromolni; egy magaslat sziklával, amiért lehet kemény harcokat vívni:

— Az Isten is csatatérnek teremtette! . . . jelentette ki a szemlélődés eredményét Böszörményi Pista.

— Csatatérnek! És teremtett hozzá gesztenyét is! . . . tette hozzá Nyerges Palkó harcvágyban égő szemekkel.

Mig némelyek színes, bolyhos kökörcsin tölcsérkéket teregettek szét a növénygyűjtő szürke itatásai közt, mások javaslatokat kockáztattak meg a haditervre vonatkozólag.

Aztán a szélmalomban tartottak helyszíni szemlét. Itt korántsem érték be pusztá szemlélődéssel, hanem ittjártuknak látható jeleit is adták. A szélmalom meszelt fala ugyanis nem az idő mostohaságától szürkült meg, hanem attól a temérdek ceruza vonástól, mely az itt megfordult száz meg száz diák nevét örökítette meg oly kúsza összevisszaságban, hogy az új nemzedék bajosan talált már egy hüvelyknyi üres helyet. Igaz ugyan, hogy az ő nevök is legalább kétszer fel volt már pingálva vagy vésvé ide-oda, de nem esett volna jól ma éjjel az alvás, ha oda nem írták volna ismét az osztálynak a számával együtt, amelybe jártak és

a ranggal, amit a hadseregben viseltek. Csak Nyerges Palkó volt megakadva:

— Hát én mit írjak, hisz' nekem semmi rangom sincs?!

— Ird oda, hogy a hadsereg *nyerges* lova — hadarta Zerge, de már futott is lefelé a lépcsőn, mert Palkónak ökölbe szorúlt a keze s úgy érezte, hogy itt az alkalom kielégíteni tompoló kedvét és üzőbe vette a Zergét.

Hanem szárnya legyen annak, aki azt utoléri! Mire Palkó leért, már túl volt árkon-bokron és futott a vadvíz felé, hogy annak mentén a buja gyepen szálljon majd szembe Palkóval.

Csakhogy a számítás balul ütött ki! Mire a fiuk kijöttek a malomból, borzadva hallották a Zerge sivalkodó hangját:

— Jaj-jaj, sülyedek!

És tényleg egy jó fejjel kurtábbnak látszott, mint más-kor. Süppedékes volt a gyp ott is, ahol nem látszott rajta a víz és a fiuk hátán a hideg borzongott végig, mikor látniok kellett, hogy a Zerge utólérhetetlenül fürge lába — földbe gyökerezett. Legjobban megrémült Nyerges Palkó. Hiszen igaz, hogy az imént azt kiabálta:

— Megállj! ezt nem viszed el szárazon — de ő mégse akarta kátyuba kergetni a cimboráját

Mielőtt azonban észbekapott volna a bámész sereg, Zerge tüneményes ötlettel és bámulatos lélekjelenléttel segítette magát. Először kihajította a szárazra a kalapját, kabátját, aztán kiszabadította az egyik lábát, belétenyerelt a süppedékes fűbe s ugyanekkor kiszabadítván másik lábát — kézen járva ment néhány lépést pajtásai kimondhatatlan mulatságára és örömére.

Nem kergette már Nyerges Palkó, hanem barátságosan segített neki külsője rendbehozatalánál.

Böszörményi Pista pedig elismeréssel tette vállára a kezét.

— Gondom lesz a kitüntetésedre. Megérdemled ezért a fontos felfedezésért! Terajta tanultuk meg, hogy kell harcképtelenné tenni az ellenséges haderőt! . . .

Hanem, mivel a pogánykúti erdőt már szivárvány színekbe borította a teáldozó nap, vígan indultak hazafelé. Patak már csöndesen, álmosan hívta, várta őket.

II.

Az ősz kacérkodott a világgal. Olyan heves volt a verőfénye, mintha zöld kalásztengereket akarna arannyá érlelni. Vagy csak azért volt oly sziporkázó a napsugárzás, hogy a harctéren annál zavartalanabbul arassa óriási rendjeit a halál?

Nem is volt diák, aki nem vágyott ki a szabadba háborúsdit játszani, gesztenye-harcokat vívni. Csakúgy feketéllett az út, ahogy az algimnázium színe-java vonúlt rajta sűrű rajban a Szélmalomdomb felé.

— Siessünk fiuk — vezényelt a hadvezér — hogy hamarabb odaérjünk, mint az ötödikesek. Przmislből fogjuk meglepni őket!

Csakhogymár elkéstek.

Ahogy lőtávolságba értek, sűrű gesztenye-sortűz zúdult rájuk a szélmalomból.

— Hamar a fedezékbe! és egy szempillantás alatt elnyelte alakjukat a szakadék.

— Hát a betyár muszka megszállta a várat. Hogy ugrasszuk ki belőle? . . . kezdték a tanakodást.

— Ha körülvesszük, nem sokra megyünk, mert ők lövések mögül dolgoznak, mi pedig csak falat találunk.

— Csakis úgy verhetjük ki őket — állította Böszörményi — ha magunk is bemegyünk.

— De hogyan jussunk bé? Itt a bökkenő!

— Ha kívülről egymás hátán-vállán kapaszkodunk fel az ablakig, sorba lepuffantanak; ha meg belülről tódulunk fel egyesével a keskeny lépcsőn, megint csak mi húzzuk a rövidebbet.

— Ümm. Hát nem lesz csata? — mondta csüggedten Nyerges Palkó és kedveszegetten dobott a földre egy kövér gesztenyét, amit a muszkának szánt.

— Tudjátok mit? Füstöljük ki őket! indítványozta Zenge, aki a rókalyukakon tapasztalta ki e hadifogas célszerűségét.

— Mire azonban a kifüstölés módját megbeszélték volna, már ott állt az ellenség a szakadék körül erős gyűrűben. A léghuzatos szélmalom, ahol csak mérsékeltén elgithették ki harci vágyukat, nem tartották alkalmas te-

repnek s látva, hogy az ellenség föld alá menekült, észrevétlenül bekerítették és most:

— Adjátok meg magatokat! Fel a kézzel! kiáltásokkal üdvözölték a meglepetteket.

— Előre! harsogta Böszörményi Pista és egy merész lendülettel kint termett a szakadék peremén. Csakúgy döngtek ökle alatt a mellék és tágult, szakadozott körülte a gyűrű.

— Fogjátok el Böszörményit! Le kell fülelni! zúgták a muszkák, de nem ment az olyan könnyen, mert olyan vitézek védtek, mint Bakos, Kalas, Nyerges, nem is említve Zergét, aki körül nyakra-főre bukdácsolt az ellenség.

Míg ezek egyre tágították a megszakadt gyűrűt, mindig új, meg új harcosok jöttek föl a gödörből, akik közül a legmarkosabbak ököllel, birokkal tartották vissza a muszkát, hogy azalatt a többi kiszabaduljon s igyekezzék Böszörményi körül tömörülni. Mikor már senki sem maradt a fedezékben, akkor ők is huzódni kezdtek fel a dombon s most már átvette a szerepet a gesztenye.

Valóságos záport zúdított egyik csapat a másikra.

Az ötödikeseké volt a keményebb tusa, mert nekik alulról kellett felfelé hatolni a dombra, melyen Böszörményi serege mindig feljebb-feljebb huzódott a tetőre. Hanem dacára kedvezőtlen hadállásuknak, ma csodálatosn vitézül nyomultak előre. A szembe hulló gesztenyezápör ellen úgy védekeztek, hogy az első sorban lévők lekapták kabátjaikat és azt feszítették arcuk elé paizsul. Ezáltal sokat gyöngült a felülről jövő gesztenye-sortűz ereje. A második rajban küzdők e mozgó fedezékek mögül lőttek és bámulatosan pontosan találtak.

Böszörményi Pista hamar belátta, hogy itt csak ravasz csel segíthet. Maga köré gyűjtötte hát vezéreit és sietve közölte velök a haditervet, melynek magva a színlelt futás.

Egy darabig még tüzeltek az egyre bátrabban nyomuló ellenségre, de aztán Böszörményi hátrálót vezényelt és az ellenség diadalmas „hajrá!“-val üzte őket lefelé a lejtőn. A visszavonulás — látszólag! — oly fejevesztett futássá fajult, hogy a futó sereg kétfelé szakadva, az egyik ág a szélmalom jobb-, a másik baloldalának tartva, rohant lefelé, amin az ellenség vérszemet kapva, szintén megoszlott erővel szorította őket hátulról.

Csak mikor leértek a malom alá, akkor derült ki a fortély, mert a futók oly heves sortűzzel támadtak az üldözőkre, hogy azok kénytelenek voltak ketté oszlott haderejüket egyesíteni ami pedig egyet jelentett rájuk nézve a körülzárással, mert a dombra már nem mehettek vissza; az úttesten jobbról is, balról is elszánt sok municióju fickók zárták el előlük a visszavonulást. A malomból pedig narancs nagyságu, bénító hatásu és mindig pontosan találó szerencsendiók zúdultak rájuk s hogy ezek lőtávólából kijus- sanak, nem volt más választás, mint nekivágni a rétnek, amely biztos egérút reményével kecsegtette őket.

Ez a hadmozdulat döntötte el az ütközet sorsát.

A süppedékes iszapban úgyszólván mozdulni se tudtak s tehetetlenségükben elkeseredett szitkokat szórtak az agya- furt Böszörményire, aki oly csúfosan megverte őket, mint Hindenburg a muszkát a Mazuri tónál.

A szitkozódás már nem segített helyzetükön s szé- gyenkezve fúlt bele a győzők rivalgásába, mellyel vállukra kapták kis Hindenburgjokat s lüktető harci dalok ütemeire indultak vele a hősokeket nevelő ódon kuruc-város felé.

Kiss Géza.

A sárospataki főiskola aranykönyve.

I. Hadbavonúlt tanárok :

Név	Minőség	Megjegyzések
Dr. Trócsányi József jogakad. r. tanár.	Bevonúlt, mint népfelk. tüzérhadnagy. Oktató tiszt Budapesten. Előlépett főhadnagygyá.	
Dr. Meczner Béla jogakad. rk. tanár.	Bevonúlt, mint t. tüzérhadnagy. Oktató tiszt Budapesten.	
Dr. Geröcz Kálmán jogakad. rk. tanár	Bev., mint honv. tüzér zászlós, résztvett, mint zászlóalj segéd. az északi harctéren vívott ütközetben. Jelenleg Miskolcon okt. tiszt. Előlépett hadnagygyá.	Jobb kezén megsebesült.
Szilágyi Benő főimn. tanár.	Bev., mint népf. hadnagy Fogolyörségen van Marchtrenk (F.-Ausztria) mellett. Előlépett főhadnagygyá.	
Novák Sándor főimn. tanár.	Bev., mint népfők. hadnagy. Fogolyörségen van Marchtrenk mellett. Előlép. főhadnagygyá.	
Pap Zoltán főimn. tanár.	Bev., mint t. h. hadn. Népfelk. száz. par. Résztv. több titk.-ben az é. h.-ren. Jelenleg bet. miatt 2 h. szab. kapott s Meránban üdül.	A „Signum laudis“ bronz érmének tulajdonosa.
Dr. Karádi György főimn. tanár.	Póttart. honvéd. Irodavezető Miskolcon a 10. h. gy.-ezrednél. Áttették Pécsre, majd újra visszahelyezték Miskolcra.	
Mallár Sándor főimn. tanár.	Bevonúlt, mint póttart. honvéd, azonban felülvizsgálatra állítatván, szabadságoltatott.	
Dr. Buza László jogakad. r. tanár.	A Munkácson nov. 26-án tartott népf. bemutatáson alkalmasnak talált népfelkelő.	Egyelőre felmentetett.
Dr. Végh János főimn. tanár.	A Munkácson nov. 26-án tartott népf. bemutatáson alkalmasnak talált népfelkelő.	Egyelőre felmentetett.

VALLÁS ÉS TUDOMÁNY.

A társadalom-tudomány s az újkori bölcészet körében egyfelől, másfelől pedig a legújabb theologiai tudományban, különösen a vallástörténet s még inkább a vallásbölcészet körében biztató jelekkel találkozunk a XX. század theologusa, hogy végre megindul annak az ellentétnek megszüntetése, mely a vallás és a tudomány között fenforogni látszott már a XVIII. század felvilágosodása kezdetétől a XIX. századon át, egészen napjainkig.

Hogy mik voltak ennek az ellentétnek okai s mi lesz az a pont, mely körül különösen megfordul a vallás és a tudomány egymáshoz való viszonya, ezzel fogunk foglalkozni az alábbiakban. És pedig szólni fogunk a vallás helyzetéről a theológiában és másodszor szólni fogunk a tudományról s annak egyes ágairól.

I.

A theologia a vallás kérdéseivel majd dogmatikailag, majd filozofiailag, majd pedig és főként történetileg foglalkozott.

A filozofia hatása alatt rendszerint lesiklott arról a területről, mely tulajdonképen megillette volna s legfontosabb kérdésekre nézve most az egyik, majd a másik bölcészeti irányhoz csatlakozott. Ennek lehetősége ugyan csak a reformatióval kezdődött meg s főleg a XVIII. században találjuk első nyomait, de ettől kezdve a vallás leglényegesebb kérdéseire nézve a filozofia kezében volt az uralom s nem a theologia volt az irányadó. Vagy amennyiben irányítani tudott, azt a filozofiától kölcsönzött szellemének köszönhette. Platon, Aristoteles, Leibniz, Kant és Hegel nélkül alig lehet szó a theológiában a vallásról s annak legmélyebb kérdéseiről. S ha e filozofusok akkora befolyást tudtak gyakorolni a vallásos világnézetre, a többi bölcész hatása sem maradhatott el a nagy tömegre, amely sokszor helyezkedett szembe a vallással. A buddhista filozofia, Schopenhauer, majd a materializmus képviselői Feuerbach Wagner; a pozitivista Comte Ágot, majd az evolutio filozófiája: Darwin, Spencer Herbert és Müller; a monizmus bölcselete: Haeckel, Marx és a történeti materializmus hatása alatt a vallásos világnézet elaprózódott s nagy változáson ment át úgy tartalmában, mint céljaiban S e különböző hatások kiragadni látszottak az emberiségnek számottevő rétegeit a vallás karjaiból s bizonyítalan atheisztikusnak mondható világnézet lett uralkodóvá, melyet napjainkban sajátos közöny váltott fel.

Ami a vallás helyzetét illeti a dogmatikai felfogásban, az inkább megcsontosodott rendszer, mint élet. Bár eredetileg a vallásos élet követelte a dogmát s abból merítették gyökérszállai, de mihelyt a scholaszticus spekulatio kezdett uralomra jutni, az életből kevés maradt benne s lassan kezdett megüresedni és a vallásos világnézetre és lelkületre kevesebb hatást tudott gyakorolni, mert az élettől különböző talajon állott.

A theologia a történetkritikai irányzatával hatott leginkább, de itt is inkább rombolt, mint épített. Rombolt, mert a vallásos világné-

nézet jelentékenynek hitt oszlopait megdöntötte s azok helyébe nem állított újakat. Módszerét a világi történet-tudománytól kölcsönözte s ezzel a theologia a történeti ágát a világi tudományok rangjára emelte. Azonban sokat köszönhet ez iránynak az az után következő kor. Köszönheti azt a lehetőségét, hogy a vallásos világnézetet tiszta alapokra helyezheti.

Bármelyik ágát nézzük is a theológiának, mint a vallás tudományának, azt kell látnunk, hogy lépten-nyomon a világi tudományokra támaszkodik, azokhoz alkalmazkodik. Innen van a tudománynak ama fölénye, melyet tévesen bár, a vallással szemben gyakorolt s ebből származik az a százakra menő ellentét, melynek megszűntetése a modern kor feladata.

II.

Amint láttuk, a vallás végső kérdésének tisztázása és megoldása körül a theologia mindig a világi tudományokhoz folyamodott. Ez kölcsönzi azoknak azt az ígéretet, hogy a vallással, annak anyagával szemben úgy lépjenek fel, mint kizárólagos tudományok, mint a tárgyuknak abszolút birtokában levő tudományok.

Nézzük közelebbről ezeket a tudományokat, vajjon épen a tárgyukra s annak végső okaira nézve, épenúgy, mint a theologia a vallás s annak végső okaira nézve, mennyiben igényelhetik maguknak a kizárólagosságot s ebben a fölényt a vallás fölött.

A vallást az emberiség szellemi életének egyetemes tényezőjét a világi tudomány lassan figyelmen kívül hagyta, mert lényege szerint nem tartotta a megismerés körébe vonhatónak. S mint ilyet félredobta; anélkül, hogy számolt volna saját erejével, határaival, kicsinylőleg nézett rá. Azonban lassan rá kellett jönni a társadalmi tudománynak, hogy a fejlődésben sok az ésszel, a tudományos megismeréssel meg nem indokolható jelenség. Így az altruizmus ellene mond a fejlődés ama feltételének, hogy az individuum igyekezzék minden lehető a maga érdekeinek lekötni. Igyekezzék minden felett győzni, ami az ő egyéni uralmát biztosítja és minden, ami felesleges útjában, azt semisítse meg. Bár az evolúció törvényszerűsége igazolja az egyed eme jogait, mégis ennek ellenére, az értelmes társadalom megtűri a nyomorékot, biztosítja megélhetését. A koldusnak is adunk kenyeret, melyet egyéni erőnk fokozására kellene fordítanunk. Az ész amazt diktálja, mi ez utóbbit cselekedésük egyre növekedő mértékben. Holott érthetetlen a társadalmi jólét és fejlődés szempontjából, még csak a megtűrése is a nyomoréknak.

Érthetetlen s meg nem indokolható az egyed szempontjai szerint, melyeket a társadalom-tudomány kiemel és uralkodóvá tesz, az egyed küzdelme a fajfentartásért. A jövő generáció eme jogigénye, az élő generációval szemben, fel nem fogható, meg nem érthető. Avagy csak ez volna az élet célja? Semmi esetre sem. Ez a cél sokszorosan megismétli magát s épenezért végső cél nem lehet. S a társadalom-tudomány eme közelfekvő tényeire sem tud kielégítő.

feleletet adni. Elveit elvonta, de az alapot, melyre abszolút rendszert építhetne nem tudja megtalálni.

Rá kell jönnie a tudománynak arra, hogy végeredményben csak a jelenségek megnyilatkozási formájára, a megnyilatkozott jelenségek viszonyainak kutatására szorítkozhat s ennél beljebb, mélyebbre nem mehet. Bizonyító eszköze vagy a tapasztalat, vagy a spekuláció. Úgy az egyik, mint a másik rendkívüli ellenmondásokkal teljes. Majd a tapasztalat szegül ellene a spekulációnak, majd megfordítva. S így a tiszta igazság birtoklásáról minden esetben le kell mondania a tudománynak, akár az egyik, akár a másik eszköz van a kezében.

Legújabban, s ezt feltétlenül haladásnak kell tekinteniünk, a tudomány ráveti magát a tapasztalati valóságra s azt analizálja. Abban állandóságot, állandó törvényszerűséget keres. S ha talál, ezt úgy éri el, hogy az ellenmondó jelenségeket kizárja, mint logikaiatlanságot s így alkot végérvényes törvényszerűséget. Holott az élet nem partikuláris, hanem teljes egész, melynek minden jelensége feltétlen.

A matematika, mint egyetlen exakt tudomány, tisztán az ész alkotása, külön áll az élettől. Talán maga az értelem egymagában, melynek, mint ilyennek, az élethez semmi köze sincs; a valóságtól, amint adva van, külön létezik.

A filozofia vagy spekulatio s akkor a metafizikához vezet, vagy vagy emperikus s akkor a tapasztalat mögé áll, de a végső okok birodalmában, alighogy tapogatózik. A lényeges, a szubsztanciális kérdésekre nem tud abszolút feleletet adni.

A Chemia szintén formális tudomány. Mit tud mondani többet annál, mint azt, hogy pl. két rész hidrogén egy rész oxigénnel egyesülve a vizet adja. $H_2 O = Aqua$. *Ez oly csodája a modern tudománynak, melyet még meg sem magyarázhat.*

Két különböző lényeg ad egy harmadikat. S mint matematikai képlet, egyenesen képtelenség.

A fizika megállapítja a gravitációt, de a növésben érvényesülő ellenkező, tehát ennek ellenmondó törvényszerűsége nem ad feleletet.

A történeti-tudományok az ok és okozat összefüggését kutatják. De az okok biztos megállapítása a lélektan elágazó s egymást keresztező törvényein, különösen a tömegek lélektanán fordul meg és bizonytalan ahhoz képest, hogy abszolút igaznak volna tekinthető.

A jogtudomány a priori relativ. A társadalmi élet változásához, fejlődéséhez van kötve. A büntetőjog végső levezetéseiben pedig olyan problémákkal áll szemben, melyek körül csak tapogatózik. Így az akarat kérdése. Az átöröklés és a diszpozicio problémái és így tovább, mind a lélektan körébe tartozó kérdések, melyekre még nem kapott abszolút feleletet s így talaja meglehetősen bizonytalan.

Bármelyik tudományt vizsgáljuk is, a mathesist kivéve, mely nem a mindenségben megnyilatkozó életből veszi anyagát, végső levezetésében egyik sem abszolút, hanem többé-kevésbé relativ. Az eredmény egy: egy tudomány sem mehet túl a *tér és idő* kategóriáin. Holott e kategóriákon túl, hatalmas valóság létezhet, mely

a tér és idő világát lényegesen befolyásolhatja; mely valóság az ember szellemi életével kapcsolatban állhat, anélkül, hogy eddig objectiv ismeretére jutottunk volna. S a kutatás előtt hatalmas terület áll még, hol ennek a kapcsolatnak szárait idővel felfedezheti. S ami eddig subjective tette harmonikussá a szellemi életet, mintegy kiegészítette azt, amit az ismeret pótolni, kiegészíteni képtelen volt, az lassan megtelik világossággal.

És ennek a feladatnak megvalósítása a vallás-pszichológiára vár, mely mint önálló vallás-tudomány, belép a többi tudományok sorába. A kezdő jelek arra mutatnak, hogy éppannyi igénnyel, mint a többi világi tudományok bármelyike. Böhm Károly, W. James, Leuba Starbuch és Flournoy kutatásai emellett bizonyítanak.

Stunda István.

SIRÁZ GYÖNGYE.

(Folytatás)

III.

Azt mondják, hogy oda fent a csillagok felett egy szebb, boldogabb ország van. Azt mondják, hogy a halál után ott folytatódik az ember élete. Igen azt tanítja a Korán és azt hirdette valamikor a szent Próféta. Ott boldogság lesz az igazhitűek élete. Nem hull majd arcunkról a verejték, nem bágyaszt a tikkasztó nap, nem lesz tövise a rózsának, betakar köntösével a nagy Próféta. Boldogság ami nem fáj; öröm, amiben nincs szenvedés — nagyobb, szebb, édesebb lesz mint a földi, de százszor inkább azoké, akik a szent háboruban halnak meg. És nem fog fájni, hogy itt hagytuk ami szép, jó, ami kedves, ami most mindennél drágább, nem fogunk emlékezni arra, ami itt rossz, ami bántott. . . . mindent, mindent Allahért . . . Így beszéltek a hosszuszakálu dervisek, akik panaszosan sirnak és jajgatnak Bagdadban . . . ezt mondta valamikor a szent Próféta . . . És itt a földön tovább is csak úgy nyílnak a rózsák, csak oly édesen susognak a pálmák levelei a szel-
lőben. A tengerpart homokja ép úgy szikrázik a verőfényben és az érett narancs ezután is úgy hull le a földre . . .

. . . Azt mondják, hogy ott a csillagok felett egy szebb, boldogabb ország van. Odafönt gyönyörűség vár ránk. Gyönyör, százszorta nagyobb mint itt a földön. Csuda szép hurik közt a tulvilág minden édessége mosolyog felénk. Méz lesz az ajkukon, amikor csókolnak Gömbölyü fehér karjuk ölelésében benne lesz a Próféta minden ígérete. És olyanok lesznek mind, mind mint Rissa. De vajon ugy lesz-é igazán túl a Szírat hidján? . . . És Rissa itt marad és várni fog rám, várni fog soká várni fog örökké, de én nem jövök. És itt lent nyílnak tovább a virágok, A szirmok éjfelete, égszínkék szem, piros ajak . . . és Rissa nem lesz többé az enyém . . .

Rissa már aludt. Az arca most is mosolygott, a karja ölelésre tárva, az ajka mintha álmában susogta volna: Hikmet. Hikmet nem bírta nézni tovább. Nem is látott már semmit. Mintha egy tompa ütést kapott volna az agyára,

amelytől hangok csendültek meg a fülében, lángok szikráztak a szeme előtt. Talán a szent harci lárma? Talán a csaták vad tüze.

Allah akarta és úgy lesz!

Kint kemény patkó koppanások vágtak bele az éjbe. Az alakjuk suhant, mintha repülnének. A fegyverük ragyogott, amint rásütött a hold és mentek messze nyugatnak Alahért, a Prófétaért. Félhold volt az égen ragyogva ontotta a fényt s előtte egy nagy felhő úszott. Széles, négy-szögletű felhő — olyan, mint egy zászló és mintha nyele is volna. És most a holdfényben az izzó szemek előtt zöld színűnek látszott — mint a Próféta szent zászlója.

IV.

Sirázban csönd volt. A hosszú szakálas magos süvegű persák épen olyan méltósággal árulták árúikat a bazarban, mint máskor. A tarka turbános kurdok, akik különben nem tartják magokat a sah alattvalóinak, ép oly kevélyen járkáltak az utcákon, ragyogtatták a napfénybe sokszinű ruhájok bogláros csattjait, csak néhol az utcák faszorai közt akadtak kisebb, fojtott hangon beszélő csoportok, akiknek a szemök különös fényben égett, mintha titkoltak volna valamit, kutatva néztek köröskörül, ha járókelőt láttak közeledni.

A dervisek imájában volt valami különös, valami szenvedélyesebb, a hangok fájdalmasabban csendültek, többet emlegették a Prófétaét a mecsetekben, hangosabban csengett ki Allah neve, mintha minden pillanatban Azrael angyalt vártak volna. Különben minden csendes volt itt a senki országában, ahol az uralkodó épen olyan alattvaló, mint a legutolsó fügeárús az utcasarkon. Az utcákon a sah katonái jártak-keltek, de Tebrisz felől hosszú dárdás kozákok nyomták előre a fehér cár birodalmát, a muzulmánok a padisahért imádkoztak, de délről fénylő taréjú sisakos angol katonák jöttek a városba illatos, holdvilágos estéken épen úgy zengett a hárfa a háztetőkön, épen úgy daloltak szerelmes dalokat, mint azelőtt. A narancsvirág is úgy ontotta az illatot, az öreg aloék épen úgy virítottak. És Rissa kérdezte az öreg Abbasitól, hogy hol van Hik

met, de ez nem szólt, igyekezett kitérő feleletet adni. Szép selyem haját nedvesre sírta már. A szeme vérbe borult a könnytől, hiába hulltak, hiába nyíltak a sokszíromú rózsák a terraszon, keserű volt a legédesebb datolya, nem volt igazi a csillagok ragyogása a szürkülő égbolton, kemény volt a bagdadi szőnyeg a feje alatt. A Hikmet hangját hallotta mindig maga körül. Az csengett a fülébe, amikor délutánonként kinézett a tenger felé, az arcát látta, mikor behunyta a szemét és az öreg Abbasi hallgatására kinzó előérzet lepte meg. Az öreg titkolózva hallgatott, néha azt mondta, hogy elment messzire, néha, hogy nemsokára visszajön és az oldalán mindig ott hordott egy bársonytokba du~ott tört. Rissának olyan szokatlanul esett minden, hiszen mióta itt volt Hikmetnél, még soha sem hagyta magára. Mindig itt volt mellette, hallgatta a beszédét, a dalolását, amikor hárfázott. A szerelem, ami most támadt benne igazán Hikmet iránt, nagyobb volt, mint egy másik mohamedán nő szerelme, mert ő volt az egyetlen Hikmetnek, neki Hikmet az első férfi, akit látott. Valami nagyot érezett a lelkében Hikmet iránt, hogy tudna érte valamit tenni, ami neki is nagyon jól esne, amivel visszahozhatná megint magához. Ugy érezte, mintha örökre elment volna tőle, mert nagy dolognak kellett történni. Talán nem szereti már? Talán mást hoz a helyébe s azért ment, hisz a nő „virágillat“ az alkonyati szellőben, a szerelme olyan, mint a lehulló rózsaszírom . . . és a lelke . . . a lelke talán nincs is? . . . Csak a férfiaké a boldogság itt, csak a férfiaké az üdv a Prófétánál s az övé . . . igen az övé most itt és örökké Hikmet.

Tarka, aranyos szárnyú pillangók játszottak az ablak előtt. Valami bolondos kis madár dalolt a rózsalugasban. A város felől alkonyodott, a tenger piros lángban égett, széles, nehéz gyűűük fodrozták a part homokját, egyik a másik után. Máskor ilyenkor jött hozzá Hikmet és most csak az öreg Abbasi fapapucsá veri fel a csendet. Az öreg nyughatatlanul járkált a külső szobában. Nap nap után izgatottabb lett. Nyilvánosan nem volt kihirdetve a szent háború, de a tömeg között már elterjedt a hire. Előbb egy orosz vertek meg, azután egy angol üzlet ablakait verték be. A tenger felől egyre több angol katona jött a városba. A sah katonái nem bírták már feltartani a rendet, az ün-

nepek alatt véres tüntetésekre került a sor. Abbasi épen kint állt a kapú előtt, amikor angol katonákat látott elmenni az utcán, közöttük egy civilruhás idegent is. Megismerte. Az volt, aki tavaly Rissát el akarta rabolni az apjától. Látta az arcát, amint benézett a kertbe, látta szeméből azt a vad gyűlöletet, ami olyan volt, mint egy préda-éhes állaté. Már nem várt semmi jót, tudta, hogy az meg fogja ragadni a kedvező alkalmat, de tudta azt is, hogy ő is teljesíteni fogja az ura parancsát. Öreges, reszkető keze azonban mindig megremegett, valahányszor megfogta a tör markolatát. Hidegség futott végig rajta, ha Rissára gondolt. Ejjel nappal ott örködött a Rissa szobája előtt. Ott aludt a küszöbön, hiszen rajtuk kívül más senki sem maradt a házban.

... Alkonyodott. Kis aprószemű eső permetezett a rózsaszirmokra. Szél zúgott a pálmafák között. Az égen fekete felhők gomolyogtak, tompa dörgések kísérték a villámokat. Rissa szobájában egy kicsi mécses égett, ő maga már feküdt. A sárga félhomályban kinézett az ablakon, ahol egy-egy villám bevilágított mindent egy pillanatra, azután sötét lett megint. Az öreg ott ült az ajtó mellett egy szőnyegen, álmos, fáradt szemei le-lecsukódtak, azután megint felrezzent, mintha vádolná magát. Kivülről léptek hallatszottak. Az öreg ismét felrezzent. Már tudta, hogy mit jelent. Betörték a kaput és az ajtókat — az egyik ép beszél, azután a másik. Káromkodott. Sötét volt a terraszon. Rissa is fölkelte, észrevette a hangokat, talán a szavát is megismerte. Az öreg az ajtón hallgatózott, kezében a tör kihúzva, azután visszalépett egy lépésre. Az ajtó kinyílt... Ketten voltak.

Rissa tüstént megismerte a sirázi angol kereskedőt, akinek adós volt az apja, egy rémült sikoltással ugrott hátra, mintha menekülni akarna. Az angol rávetette magát Abbasira és az öreg lebukott a földre, a tör kiesett a kezéből. Egy pillanatig, amíg tartotta a kezével, Rissának elég ideje volt, hogy felvegye a földről. Az angol lerázta magáról az öreget és Rissa felé tartott. A félhomályban nem látta tisztán csak az alakját és nem vette észre, amint Rissa felé dőfött a törrel. Egy ordítással kapott a melléhez egyik kezével, a másikkal ököllel sujtott Rissára, azután összerogyott.

Rissa a karján érezte az ütést, hirtelen elzsibbadt, azután fájdalmat érzett. A kezét valami nedves meleg lepte be. Vér volt, amely végig csorgott a törön le a kezére. Még sohasem látott ennyi vért, most már a szagát is érezte. A feje kábult, a szeme előtt csillagok cikáztak, szédült, undorodott. Egy másik zuhanás tértette eszméletre, az öreg meg a katona a földön küzdöttek egymással. Az öreg mármár aligtartotta magát. Fogta a katona egyik karját, de a katona a másikkal a torkát igyekezett szorítani Rissa be hunyta a szemét és szurt egyet, másikat... azután ájultan rogyott össze...

Mikor a szemét kinyitotta a diványon feküdt. Az öreg Abbasi hideg vízzel mosta az arcát, a homlokát. A feje zugott, kábult volt, mintha nem emlékezne semmire. Két arcot látott, egy ütést érzett a karján. Mintha megszurt volna valakit. A víz jó volt. Érezte, hogy forró a homloka, mint a vér, mint a Hikmet csókja.

Az öreg ott járkált körülte. Látszott, hogy kerüli a tekintetét, nem mer a szemébe nézni. Talán szégyelte magát, hogy Rissát nem ő védte meg. Most már jól van minden, de mi lesz ha megtudják? Majd jönnek mások, de azok már bosszúlni. Akkor csakugyan nem lesz menekvés és Hikmet hiába jön haza. És neki meg kell őrizni Rissát, vagy... Szegény. Azt sem tudja, hol van Hikmet. Minek is. Jobb így. Most itt fekszik félig ájultan, de már magához tér.

Rissa megmozdult. Lassan felült, mint egy alvajáró. A szemei bizonytalan, zavaros fényben égtek, a teste még mindig remegett, az ajkai mintha megfagytak volna. Felakart állni, de nem birt, leült vissza. Az öreg mellé sietett.

— Légy nyugodtan Rissa. Már vége van mindennek. Ne félj! Nem fog senki bántani. Feküdj bátran.

Rissa meglátta a két földön fekvő alakot. Iszonyodva borzadt össze. Halott sápadtság lepte meg az arcát. Az angol arccal felfelé feküdt. A Rissa szeme rátapadt, nem bírta levenni róla. Mintha hirtelen valami magnetikus erő kötötte volna le. Csak nézett mereven, öntudatlan, mintha le volna hűnyva a szeme. Megrándult a teste, mintha szabadulni akarna tőle. Ugy félig halkán súgta: Hikmet.

... Hikmet hol van. mért nem jön?

— Jön, ne félj, nemsokára.

— Tudni akarom... el fogok menni hozzá... félek.
Itt lesz melletted, hisz ő is siet, de elment messzire.

— Nem, most jöjjön, mert itt vannak ezek... Félek
tőlök... adj vizet...

Abbasi felállt, hogy vizet hozzon. Óvatosan lépett a
két földön fekvő közt. A padlón vér volt.

— Hikmethez megyek, mert itt ezek... jaj...

Felállt, támoltyogva tett egy pár lépést. Abbasi felé
sietett, de már késő volt. Végig zuhant a padlón, a hom-
loka épen a tör kemény markolatára.

— Allah segits!

Szép fekete haja leomlott, mint egy halotti takaró,
vér sercent rá, meleg, piros vér...

* * *

Kint szellő lóbálta a pálmafákat. Apró virágszirmok
röpködtek a levegőben. Az ég kiderült, tisztán ragyogtak
a csillagok. Egy nagy tüzes meteor húlt épen a Persa
öbölbe.

(Vége.)

Osváth József

A PARASZT-KÖLTŐ.

Úgy rendelte a sors, hogy a böcsi sarat ússzam a múlt évi háborúságos karácsonyon. Usztuk is a mendúrommal — derekasan. Még a temetőt is útba ejtettük, hogy a gyepen hamarább érjünk egyik faluvégről a másikra, de hasztalan. Pocsolyás most még Csendsország útja is. Mert mindig igen sírásra áll az idő és ha nem ömlik, szakad . . . Ritkán ejtünk el egy-egy szót, de ha megszólalunk, egyszerre sóhajtjuk:

— Szegény katonák!

Ez az ajkunkra fagyaszt minden zúgolódást. Mi még ne szőlünk a gyászos idő ellen semmit! . . .

Az a szerencsénk, hogy szívesen látnak minden háznál. Frissen sült sütemény, nyéki karcos, no meg a pátems díja kijár mindenütt. Egyre diákosabb nemtörődömséggel nézzük le a sarat és a mendúrom már bizalmas vállveregetéssel verbuválja nagybotos kis vezetőnket:

— Gyere be koma Patakra! Meglásd, milyen jó dolgod lesz. Arany a diákélet! — kivált ünnep után . . . teszi hozzá pénzes gondolatoktól hevitve.

Az meg restelli magát szörnyű módon, mert elszánt lélekjelenléttel kell átvágni a tulsó oldalra, ahol egymáson nyugvó fatörzsek magaslatáról lesajnálva nézi egy esomó gyerekcimbora. Mindnek ott kajánkodik az arcán: Hát azért érdemes legjobb iskolásnak, — legjelesebb hatod osztályosnak — lenni, hogy nyakig sárban ténferegjen a díjakkal?! Hallatszanak is gúnyolódó hangok:

— No Dudás Jóska, hogy állod a sarat?

De ahogy közelebb érünk, elköszöni magát valamelyik s utána zengi a többi énekelve:

— Jó-na-pot kí-vá-nok!

Igy térünk be egy rendes portára. Két párhuzamos épület nézeget át egymásra. Egyik újabb, módosabb, a másik mohosabb, szegényesebb. A kapunyitásra hatalmas parasztbácsi fordul ki a kisebb ház ajtaján. Mintha a párducos ősök minden, erővel duzzadó porcikáját örökölte volna. És a keleti bölcsesek minden méltóságát. Meg kellene ijedni ettől az óriási alaktól, ha nem volna az arcán valami megnyerő nyíltság, megnyugtató nyugalom s haján, bajuszán az élemedettség tisztos dere. Ahogy meglátom, megvillan valami emlék a lelkemben: én ezt az alakot, ezt az

ázsiai fejet láttam már valahol . . . csakhogy ülőhelyzetben. Valahol a Duna mentén. Szoborban . . . Iratkeres volt a kezében . . . Igen, most már emlékszem: Deák Ferenc volt ilyen . . .

De nem; mégse. Ahogy közelebb jön, ahogy rám mosolyog a szeme . . . Nem, nem, a haza bőlese nem tudott ilyen gyermekiiesen nyájassá enyhülni.

Már köszöntem, már megmondtam a nevemet; ő is. Jobbjával még rázogatója jobb kezemet, de nagyon vigyázva, össze ne rappanjon; balkezét ráereszti vállamra, ügyelve, meg ne terheljen, úgy nóz bele az arcomba, a szemembe, a lelkembe. És úgy mondja nagy melegen:

— Isten hozta kedves követ úr! Tessék beljebb kerülni.

Hiába minden mentegetődzés, hogy sárosak vagyunk, már betuszkolt az első házba, helyet is kell foglalnunk. Az anyjuk ugyan a széket törölte le a kötőjével, de már csak komótságosabb ülés esik a karosládán! Abba is bele kell nyugodnunk, hogy az öreg egy szempillantásra eltűnjék, addig a néni jó illattal párolgó süteményt tesz elénk és kínálgat nyájas erőszakkal, amit megtold a gazda, aki piros borral teli butellával kerül vissza.

Egymásra köszöntjük az első pohár bort.

Mentegetődzik: savanykás; csak itt termett a kertbe. De látszik, hogy jobban esik neki a legtökéletesebb hegyaljai nek-tárnál, hiszen — saját termés.

Aztán megtudakolja: hová való születésű vagyok s mikor hallja, hogy „csak egy ugrásnyira“, fesztelen hangúvá melepszik a beszédünk. Megtárgyaljuk az időt, a háborút, szentül hisszük, hogy győzni fogunk. (Iszunk is rá egyet: Adja Isten!)

A mendikás ezalatt szóltanul böngészik az új Árvaházi Nap-tárban. A képeket nézi; ami tetszik neki, szóvá is teszi, rátereli a figyelmünket . . .

— Olvasta-e már bácsi az új kalendáriumot? — kérdem, hogy szóljak valamit.

— Csak épphogy átalfutamodtam rajta. Egyet azér elolvastam.

— Mit?

— A Gárdonyiét. A jó népszerű.

— Bizony — mondom — aki a Göre Gábor bíró uram eresztéseit írta, az tudja, mi a „népszerű“.

— Hát azt ő írta? Gárdonyi?

— Talán olvasta bátyám? kérdem meglepődve.

— Olvastam én, csakhogy azt tudtam, hogy Göre Gábor írta.

— Nem a. Gárdonyi írta azt, csak a hitelesség kedvéért adta ki a Göre uram nevével.

— Hát Gárdonyi *fogalmazta*, de a Göre Gábor neve alatt adta ki. Ūhüm . . . Hát a sajátmaga neve alatt nem vón' szabad kiadni?

— Dehogynem!

— Azér! Mer a kápolnai tisztelendő ur is irt könyvet, de a saját neve alatt.

— Tudom. Hát azt is olvasta bácsi?

— Tudom is maj'csak az egésznet könyv nélkül.

Erre már a mendur se nézegette tovább a naptárt; érdekebbnek ígérkezik, amit az öreg beszél.

És elmesélte Szuhay „nagyiszteletű tisztelendő úr“-ral való megismerkedését. Közben elmondta azokat a verseket, amelyekkel a költő-pap tetszését annyira megnyerte, hogy verseskönyvével ajándékozta meg.

Hova-tovább mi is egyre jobban csodáltuk az öreget, ahogy kálvinista költőink alkotásait szavalgatta.

— Mer' úgy vagyok vele, hogy ami megtetszik nekem, kitergetem így az asztalra vagy a nyoszolyára, oszt addig-addig mérsgélem lesfel a szobát, mondogatom magamba, míg megragad a fejembe. Azután má' nem felejttem el többet. Másszor meg addig-addig sétifikálok, addig-addig motoszkál a fejembe valami, hogy ecceresak kész a *dall*.

Most már nincs mentség, el kell mondani azokat is. Mond egy Rákóczi hamvaihoz, egy március tizenötire írottat és végül egy háborúsat. Ez a legszebb.

— Nem dicsekedésképp mondom követ úr! de mikor a mozgósításkor eldiktáltam a templomba, sírva fakadt a gyülekezet, ahogy énekeltük a XLII. zsótár *hangjára*.

Most már csakugyan nem hasonlított Deák Ferencre.

Ahogy ott állt az asztal mellett, kezét szélére nyugtatva, könnyedén rátámaszkodva, lehajtott fővel, ahogy egész lényén előmlött valami szemérmes szerénység — olyannak látszott, mint egy virágzó csipkerózsa. Ahogy buzgott ajkáról a dal lágy hangon, szívből fakadón, szívhez simulón, — olyannak tetszett a lelke, mint a parlagi csipkerózsa, melyről oly kevesen tudnak, de aki hozzáférkőzik, annak elandalítja lelkét az egyszerű, de gyönyörködtető illat. Rendkívül erős szemöldöke is oly szürosan meredt nyílt, meleg szemei fölött, mint a rózsaszirmok mögött a tövis.

Igen, csipkerózsa ő, amely ha kedvező talajba kerülhetett volna, értékes rózsatővé nemesedett volna.

De nem értünk rá tovább hallgatni. Arra azonban sikerült rávennem, hogy egy pár versét írja le nekem emlékül.

. . . Harmadnapján teleplomból jövet befordult a parókiára.

— A kalendárium árát hoztam volna be tisztelendő uram!

De hozott egyebet is. Szétnyitotta előttem az énekes könyvet és némán, de beszédessé szemkifejezéssel adott át egy borítékot s benne két szerzeményét.

— — Ő vitt ki az állomásra is.

Útközben sokszor nézett vissza az arcomba, mintha kérdené: miféle ember lehet ez, aki gyönyörködni tud a szerény, egyszerű virágú csipkerózsaiban?

Mikor pedig elszaladt velem a vonat, ott maradt még a sínek mentén magára hagyottan, mint egy magános vadrózsa, amit az élet szeszélyes sodra az útszelen felejtett . . .

Kiss Géza-

HORVÁTH JÓZSEF

Meg volt írva, hogy több legyen ismét egygyel, akinek emlékét szorosabban kelljen szívünkbe zárni, szerető, féltő kézzel takargatni, megőrizni. Most ismét temetünk az emlékezés sírjába. Temetünk apró, fekete betűkkel a kemény rögök után, amelyek messzi, távol idegen országban húlltak a koporsójára. Temetünk újra egy volt pataki diákot a szívünk szerető fájdalmával.

Négy évvel ezelőtt hagyta el a főiskolát Horváth József. Még többen emlékszünk arra a fiatal joghallgatóra, aki akkor sokunknak büszkesége volt. Látjuk, amint egy nyári atletikai verseny győztesének egyszerre hat első díjat tűztek fel a mellére. Ki hitte volna akkor, ki gondolta volna, hogy majd valamikor, nem is olyan sokára éles karddal cseréli fel győztes vivó kardját. Halála vesztesége a magyar sportnak, nekünk fájdalom és szomorúság. Mint a 11. honvéd gyalogezred tartalékos hadapród őrmestere küzdött az északi harctéren. Decemberben a Krakó körüli harcokban súlyos sebet kapott. Prágában halt meg.

MICHEL JENŐ

Vérre volt szomjas a föld, sovány volt a lengyel homok, most fiatal kettétört életek teszik termékeny. A nagy temető földén százazrek vívnak elkeseredett küzdelmet, de lent a fehér hótakaró alatt már megbékült csendes emberek vannak, pihennek egymás mellett, mintha soha nem bántották volna egymást — és köztük egy volt pataki diák.

Michel Jenő tiroli vadász hadnagy, század parancsnok a lebergi csatákban esett el. Ka'ona volt, hivatásos katona. Negyedik gimnáziumból vált el tőlünk. Kadétiskolába ment. Ugy láttuk újra a hősök galériájában. Az arca most is olyan kedves, komoly, mint kisfiú korában. Szép tiszta kék szeméből most is az a szelídség néz ránk. Alig változott azóta. Régi, sok-sok kedves emlék elevenedik meg újra előttünk, keserű fájdalom önti el a szívünket. Egygyel ismét kevesebben vagyunk, akik valamikor együtt indultunk el az élet utra mint kis, első gimnázisták.

Hét esztendő alatt hogy szétszakadoztunk egymástól, mi még egy páran, akik itt vagyunk — ő pedig Tirol békés, örökhavas hegyei közül a lemergi síkon alussza örök álmát a nagy temetőben, Galicia földjén. Legyen áima csendes, virasszon felette a mi szeretetünk.

Osváth József.

BATTA FERDINÁND

Tavaly év végén egy multság behozta Patakra. Vágyakozott már az ábrándos iskolakert után, hiszen idestova tíz éve nem látta. Hát a Kollégium? Mégis olyan komor? . . . Édes csalódás tükröződött az arcán, ahogy az imaterem ablakán megpillantotta a juniusi alkony szivárványjátékát. A Kollégium ma nevető kedvében van! — Régi osztálytársakkal kerül össze: Megösmersz még? Hol vagy? Mi vagy? Mi szél hoz erre? . . . Még egyszer találkoznak az ősi fészekben, akiket az Almamáter már szárnyra eresztett. Mit tudják ők még, hogy — utoljára?.. Este az örvénylő táncforgatag színén ott libegett az ő víg feje is. Együtt kacagott a kedve a csárdásos muzsikával, — hiszen az élet olyan nevetséges! Vagy nem? . . . Jaj! bizony nem! Nagy vihar kerekedett, elsodorja a legényt a táncból a harcba. Siess! búcsúzz el attól, akit szeretsz. — Reggelre üres a legénylakás, csak a nedves párna árúlja el, hogy egész éjjel könnyel áztatta gazdája. Ki tehet róla, hogy a szív megérzi, ha örökre szakad el párjától? . . . Ki is hitte volna, hogy mire a novemberi dér lesorvasztja az őszirózsáról a szirmot. vérbimbó fakad a kebleden, mely az életet sorvasztja le rólad? Lám, milyen nevetséges az élet?! Most már nem jöhetsz vissza a falunkba, de látod, a falunk nem feledkezett meg rólad. A véletlen utánad küldött egy falubeli szanitészt, aki felösmeri halálra vált orcádat és külön sírt ás neked, mélyebbet, mint másnak. Hogy nyugodtabban alhass, a szíved fölé teszi a lányírásos tábori lapokat, melyek boldogságot röpitettek utánad a kietlen *slezói* mezőre és most oly árván simúlnak kihült szívedre, mint gyűrött, sápadt foszlányai egy rózsaszín álomnak. amit oly igen édes lesz tovább álmodni a sivar, fagyos galiciai hantok alatt . . . *Kiss Géza.*

VÁZLATOK.

Ártatlan tévedések.

Azt olvasom egy helyen, hogy Pál apostol megtérését, ama damaskusi uton való lelki megrázkódtatását, nagy agy kérgének sérülése okozta; Augustinusról azt olvasom, hogy vallásos mélysége és zsenialitása életuntságnak és fáradt rezignációnak a következménye. Szent Terézia hiszterikus volt; Fox Györgyöt az igazság bajnokává emésztési zavarok avatták; Kálvin nagy koncepcióju lánglelkét gyomorhajának köszönheti.

Nem épen ezekben a szavakban nyerne kifejezést a fentebbiek, mert, így egyszerűen tényeket állapítanak meg a kifejezések csupán, minden tendencia nélkül. Nem ilyen szelíden beszél rólok az a bizonyos materialista, akinél ez olvasható, hanem némi guny és sajnálkozás hangján. Eltekintve attól, hogy ezek mellett nem szerepelteti, ugyanoly értelemben, sem Paganinit sem Nietschét, a két idegbeteget; sem Wilde Oszkárt, aki tudvalevőleg perverz volt, sem a többieket, akiknek értékét nem vonom kétségbe, de súlyos betegségüknél fogva ezeknek is ott kellene szerepelni, ha már a fent említett világnagyságok neveit a különös betegségek szempontjából egymás mellett látjuk. Mindegy Az író lekicsinylésével szemben én egész más nézeten vagyok. Ugyanis ha tudnám, hogy agyam kérgének megsértésével megmegnyerném Pál apostol képességeit s tudnék annyit tenni az emberiségért mint ő tett, nem gondolkoznék sokáig azon, hogy ne sőtsem é megkülömben alig valamit érő agyam kérégt. Ha biztosan tudnám, hogy az emberiség világnézetére és erkölcsi életére akkora befolyást tudnék gyakorolni, mint Kálvin, mindent elkövetnék gyomorhajom érdekében. Ha tudnám, hogy ugy szólaltatnám meg Paganini hegedűjét, ahogy az az ő kezében szólt, az utolsó egészséges idegem is odaadnám. És így tovább. Csak attól félek, hogy ugy járnék, mint a többi epileptikusok, gyomor- és idegbajosok, akiknek serege fáradtan és lemondóan rója az élet utját, mindössze talán csak többet szenvednek, mint a többi szürke emberek.

Stunda István.

Az állomáson.

Este fél kilencre jár az idő s vagy egy félórája lehet, hogy idekinn vagyok az állomáson. Már eléggé csendes minden itt a váróteremben, utas sincs egy se, mindössze négy katona kártyázik egyik asztalnál. Csendesen megy nagyon a játék, unalmasan, csak úgy időtöltésből, alig alig szól egy is közülük. — Talán valami vonatra várakoznak s lehet, hogy még délutántól s azóta bizony a kártyázásból is elég volt. Az egyik fenn ül az asztalon s úgy dobálja a kártyát a többiéhez. — Ki tudja honnan jöttek ide, miért? Harctérről, hazulról, — ki tudja hová? — Olyan furcsa is ez a mostani idő: katonák jönnek-mennek örökösen s az ember egyiknek sem tudja az útját: csak reménykedik bennük, győzelmet vár tőlük és békeséget. —

Most egyszerre mozgolódás támad odakinn, lomhán, fáradtan valami katona-vonat jön be. A vagonokban felakasztott lámpások lassú csendességgel mennek el sorba az ablakok előtt. — A perronról behallik a katonák beszélésük s néha a szuronyuk megcsillan a lámpa fényénél. Azok is a

vonatra figyelnek. — A katonák is idebenn a váróteremben abbahagyják a kártyát. Odamennek az ablakhoz, kinézegetnek rajta, mintha valaki ismerőst keresnének a vonatban. Csendesen beszélgetnek maguk közt, legfeljebb egy-egy szót ha elkapok belőle. Abból az egy pár szóból úgy veszem ki, hogy már voltak mindnyájan harctéren s most mint betegek mennek valamelyik spítálba. — Dehát miért várakoznak itt éppen, Patakon? — —

Ahogy így nézem őket idebenn s a többi katonát, a vonatot kívül, egyszerre valami nótaszó üti meg a fülemet. Valami jókedvű, vidám bakánóta, amelyet már megszoktunk idekinn az állomáson a harctérré menő katonáktól. A szövege valahogy így volt, ahogy hirtelenében le tudtam jegyezni :

Ferencz Jóska tíz szivart szí el egy nap
A tíz helyett most már ő csak egyet kap
A többit ő szépen összespórolja, spórolja, de spórolja,
Elküldi a bakának a táborba. —

Ferencz Jóska levelet írt ma reggel :
Masírozni szeretne a sereggel
Ne masírozz édes öreg királyunk, királyunk, de királyunk,
Te csak nézzed, amit mi majd csinálunk.

A vonat aztán lassan, nagyokat fújva elindul, a vagonokban nagyokat lódulnak a lámpások s búcsúzóul a fiúk valami más nótába kezdenek. Frissebbe, ropogósabb üteműbe. Mert hát ez így megv minden állomáson : búcsúzkodni kell, nem azért, mintha ismerős lenne valaki, csak hát — mert itt még Magyarország van és bizony igen közel érzik ilyenkor a halál. — —

Ahogy a vonat elindul, idebenn a fiúk az ablaknál integetnek nekik csöndesen, faradtan, szinte nem is azért, hogy meglássák, csak hát mert mindenki így szokta a búcsúzaskor; azután visszaülnek megint a kártyához az asztal mellé . . .

Szigethy Ferenc.

IRODALOM.

Juhász Gyula: Új versek. (Teván könyvtár 50. szám). Ezek a versek nem a mai időkbe valók. Nagyon csöndesek ahhoz, hogy ebben a zajos világban valaki meghallja őket. Azoknak íródtak inkább mind, akik most is tudnak rajongani még a művészetért. Nincs ezekben semmi a háború aktualitásából; csupa nagyon finom szép lelki érzés, halk hangú, fájó bánat, szép, szomorú emlékezés egy régi szerelemre. Egy olyan embernek az élete, aki „a könyvek városában” élt mindig jóformán, „gót eszmék, görög romok” közt, aki igen sokszor meghűződik még a reneszánsz világban, — akinek az egész élete a művészetek között telt el eddig. Ő előtte valami finomabb jelentősége van a szavaknak versírás közben, úgy írja egymás után őket, hogy valami szép zenéje legyen minden sornak. Nemcsak az az egyszerű követelmény van itt meg, hogy ne döcögjön a vers, de egy nagyon sokkal magasabb szempont, amely köteletségének tartja: „formát keresni minden gondolatnak és elvérezni egy fonák igen s a parfümét érezni a szavaknak” — Gyönyörű szép az a három vers, amely „A végeken” címen egy rövid ciklusba van foglalva s amely a Juhász Gyula életétörténetéből a legszomorúbb mozzanatot örökíti meg. Ebben a három versben levő hangulat, élet ugyanis nem lehet egyéb, mint az, ami Szakolcán folyik, Pozsonymegye szélén, „az Isten háta mögött.” ahol Juhász Gyulának tanárnak kell lenni;

nagyon messze a fővárostól, irodalmi, művészeti központtól, amelyre pedig ő olyan nagyon hivatott volna és igen is beleilene. — Csak egy nem tetszik a Juhász Gyula verskötetével szemben: a terméketlenség, hogy tudniillik ez a harmincnyolc vers hat esztendő alatt íródott. Mert hogy ha a legszebbeket válogatta is, úgy is többnek kellene lennie. — Mindamellet a könyv irodalmi körökben föltétlenül tetszést fog aratni.

Szigethy Ferenc.

Fényes László könyve a szerb harctérről. Ez a könyv már csupa aktualitás, közvetlen-közlelől való megírása a háborúnak. Amik ebben a könyvben történnek, azokat úgy másolta le az írójuk, ahogy a szeme előtt lefolyni látta: véresnek, borzalmasnak, szelidnek, szépnek, — minden változatában ahogy történt. — Közvetlen-közlelől látjuk itt a harctéri kötözö-helyek életét, ahová sebesülteket hoznak még csurgó vérrel, ahol ételt adnak nekik, életet öntenek ezekbe az agyonra fáradt, sáros, véresruhájú emberekbe. Nagyon értékes része a könyvnek az a három haditudósítás, amelyik a rajvonal körül és a rajvonalban történő száz mindenféle dolgot írja le. Azokat a vidékeket, amelyeken már mindenütt láthatók az ellenség mozgó pontjai. A készülődést, az izgatottságot a harc megkezdése előtt Hírvivéseket, jelentéseket, a bakák beszélgetését az ütközet előtt. Majd később a hangulatnak egészen addig fejlődését, amikor már megszólalnak a fegyverek. Az első egy pár puská

lövést, s aztán a mindinkább sürűbb tüzelést. A sebesüléseket itt-ott, vagy némelyiket amint éppen elesik a rajvonalba. — Ebbe a könyvbe van felvéve az a haditudósítás is, amely annak idején, mikor *Az Estben* megjelent, olyan nagy felhűnést keltett itt nálunk Patakon, hogy Okos Gyula tisztelendő úr a református regiments-páter és a szatmárgörbedi lévita Laczkovics László káplár, valamikor mindaketten pataki diákok, hogyan tartottak istenitisztelelet a lövészárkokban. Az ezután következő tudósítás pedig már a Laczkovics káplár halálát írja le két nap múlva az istenitisztelelet után. Érdekes a könyvnek az a része, amely a lövészárkok életét mondja el. Hogy katonáink milyen sok

leleményességgel, ügyességgel rendezik be azokat a nyomorúságos földalatti lyukakat, szinte lakható szobákká. — Nem kevesebb értékkel bír a könyv végén egy kiváló leírás, a szuronytámadás borzalmairól. — — A könyv a háború elején van kezdve s onnan folytatólagosan a Belgrád bevételével végződik. Természetesen ez a könyv a szerbiai hadjáratból csak annyi, amennyit egy közkatona láthat a háborúból. Az eseményekből annyi csak, amennyi övele magával, illetve ott ő körülte történik. S éppen eme közvetlensége miatt s éppen azért, mert szemtanú munkája, megbecsülhetetlenül értékes.

Szigethy Ferenc.

HIREK.

A háborúról. Furcsa tragédiának vagyunk ma rettegve szemlélői; egy nagyszerű színjátéknak, melynek királyai igazi királyok s hősei igazi hősök. Melyben nemzetek lépnek a cselekvés színpadára, hogy örökre eltűnjenek, melyben nemzetek vivják élet-halál harcukat, hogy igazságos ügyünket diadalra juttassák. Olyan háború ez, minő még a föld hátán nem táncolt!.. Örök próbája ez is és összemérése, de valami különösen új szint hord magán. Nem az a régi fogalmaink szerinti háború, nemcsak roppant méreteit tekintve, hanem azt a speciális karakterét is figyelembe véve, melyről épen alább akarunk szólni. Ez a háború kultur-háború, bármily paradoxnak lássék is ez a kijelentés! Az emberiség évszázadokon át verejtékes munkával gyűjtött közkincsének — a kulturának — nem megsemmisítője, hanem tűzpróbája; nem rombadöntője, hanem megedzője. Tehát nemcsak nyers erők próbája! És — mint már eddig is látniuk — e próbát nemesen kiállta. Az az a győző kultúra, mely nemcsak a technikai készültségét veti latba, hanem mely csodás zenéjével belemuzsikál a háború indulós tempójú vastag akkordjába! Nemcsak a dum dum lövegek alattomos tombolása, hanem a lövészárkok karácsonya s a „tűzetszüntess“-idők nyájas szóés uj-ágváltása is. És ebből a tényből kettős konzequenciát vonhatunk le: Először azt, hogy az emberiség öntudatos kötelességtudásának elérte egy igen magas

fokát, mert ha felhangzik a „Feuer“ vagy az „auf Sturm“, kialusznak az álomba ringató gyertyák, megszűnnek a barátságos aláírások — s megkezdődik az igazi küzdelem, melyben talán azoknak kell egymást leszúrni, kik csak az imént a legkedvesebben társalogtak. Ősi idők vad zenéje!.. Másodszer azt, hogy az emberiség most már az, aminek a karácsonyfa misztikus fényében s az ellenséggel való fraternizálásban látszik. Úgy tűnik fel, mintha elnevette volna magát, nem bírva megtartani komolyságát. Mintha kinevette volna a Háborút, ezt a nagyon vad és nagyon véres arcú Rémet. Legyőzte a Háborút! Új idők szebb muzsikája! Igy már bátran nézhetünk elébe, a csillogó fehér ruhás Örök Békének!

Ifj Tóth Elek.

Joghallgatók figyelmébe! A dékani hivatal értesíti a joghallgató ifjúságot, hogy a pótalapvizsgák március hó 10-én és 11-én lesznek.

Azok a joghallgatók, a kik a március havában tartandó népfőkelői bemutató szemlén katonai szolgálatra alkalmasnak találtattak és bevonulásra köteleztettek, a apvizsgájukat a miniszteri rendelet értelmében már április havában letéhetik. Ebben az esetben — e félévre vonatkozólag — az indexlezáratás már március végén eszközölhető.

Tudatja továbbá a dékani hivatal, hogy azok a joghallgatók, akik mint népfőkelők nem vonulnak be áprilisban, alapvizsgájukat június 1—6 ig tehetik.

Miskolczi Simon János.

Ebben a mostani szomorú esztendőben, amikor olyan nagyon gyakori és sűrű a halál, nekünk is van megint halottunk. Miskolczi Simon János, aki nem is olyan régen volt még pataki diák és dolgozótársa is az Ifjúsági Közlönynek, az északi harctéren hősi halált halt. — Talán három évig volt jogász Patakon s annak az időnek diák poetája. Az 1901. dik esztendőben ő írta az electiós verset, amelyet még most is őriz az ifjúsági könyvtár. Ő volt az első, aki azt nyomtatásban jelentette meg, amint az előszavából olvasható. — Patakról Miskolcra, a szülővárosába ment, ahol újságíróskodott néhány esztendeig. Később Balasagyarmaton folytatta szépen emelkedő karrierjét, ahol Nógrád-vármegye főlevéltárnoka lett. — Többször olvastam egy-egy írását a Pesti Hirlapban, melyekben különösen borsodmegyei, miskolci kovács, ősnemes családok életéből dolgozott fel történeteket. Mint levéltárnok is kiváló munkásságot fejtett ki, részint önállóan kiadott munkáiban, részint azokban, amelyek, mint kisebb dolgozatok szaklapokban jelentek meg. — Levéltárnoki állásában érte a háború s egész mostanáig küzdötte ezeket a harcokat. — Ma pedig már azokkal együtt pihen, akiknek a legszebb halál adatott.

Őt hőssé tették ezek a nagy idők, az élete futását a legszebben fejezte be. S nekünk, patakiaknak nagy büszkeségünk most, hogy valamikor egyszer ő a miénk volt.

Emlékezete maradjon közöttünk áldott! Sírivalma legyen csendes, neki, az egykori pataki diáknak!

Szigethy Ferenc.

Levél a mi ápoló theologusainktól. Febr. 5-én feladott táviratomra, melyben a Miskolcon ápolói szolgálatot teljesítő theologus kollegáink állapotáról kérdezősködtem, a következő levelet kaptam:

Kedves Kollega Úr!

Bocsásson meg, hogy ily későn válaszolok táviratára, de a szokatlan légkör, de meg aztán a folytonos elfoglaltság akadályozott ebben. Részletes és igazán megfelelő értesítést nem is tudok adni még a jelen pillanatban sem állapotunkról. Szerettem volna a 12 nevében egy cikket írni, de még annyira meg nem állapodott a helyzetünk, s így korainak tartottam. Jelenleg a kiképzésünk gyors lépésekben folyik, úgy hogy február 23-ra valószínűleg befejezést nyer. Azután — úgy vesszük észre — a helybeli barakkokban számítanak alkalmazni. Ellátásunk egészen kielégítő. Most vasárnap isteni tiszteletet tartunk itt a kath. gimnáziumban. Összegyűjtjük a protestáns sebesülteket egy teremben és mint papok és kántorok egy egész kis gyülekezeti összejövetelt csinálunk, természetesen a vezetőség, valamint a püspök úr tudtával és beleegyezésével. Ami erőnk csak van, azt itt mind érvényesíthetjük. Oly jól esik egy-egy sulyosabb sebesültet vigasztalni, s neki némi megnyugvást nyújtani. Ha még nem jelenik meg a Közlöny, egy hét múlva valószínűleg küldhetek egy tiszta képet állapotunkról. Üdvözljük az összes kollégákat.

A 12 nevében

Kósa-Szabó Pál
ref. theol.

Hangverseny. Jóleső hatással volt reánk, hogy a mostani zűrzavaros időkben legalább egy órára félre tehetjük ezeket a háborús izgalmakat s hogy egy olyan szép, emelkedett színvonalú hangversenyben lehetett részünk, amelyet rendezett februárban a sárospataki áll. tanítóképző intézet ifjúsága. A hangverseny iránt a város is igen nagy érdeklődést mutatott s különösen nőtagjaiban volt képviselve a sárospataki hangversenykedvelő közönség.

A gazdag műsor első számát, a himnuszt — melyet az ének és zenekar hatalmasan, egyöntetűen adott elő, — felállva hallgatta a közönség.

A „Prinz Eugen“ induló szépségét emelte az előadásban látszó iskolázott tudása az ifjúsági zenekarnak.

Az ismert „Die Wacht am Rhein“-t szépen átültetett magyar szöveggel és színes harmonizációval énekelte a teljes kar, precíz tudással.

Ezután következett Hódossy Béla igazgató úr hangulatos felolvasása, melyben élénk tárta azt a sok rossz szokást és hibát, melyeknek a háború dicsőséges befejezésével el kell múlniuk, élénk, természetes, de egy kissé plasztikus stílusban.

Bathó János aktuális „Riadó“-ját énekelte ezután a kar, Hódossy Béla úr művészi összhangosításában, a közönség nagy tetszésére.

Szépen szavaltta Junger Győző IV. é. képezdész Váradi Antal „Imádkozik a király“ c. újabb költeményét.

Ismert, szép háborús Bathó-nóták kerültek sorra ezután mesés összhangosítással az ének-kar teljes tudatos előadásában. Mindössze talán a kapcsolat hiánya

tünhetett fel az egyik és másik darab között, melynek a magyarázata — úgy hiszem — abban rejlik, hogy a hangterjedelem miatt különböző hangnemekben kellett a darabokat megírni.

A Hetényi Albert „Vörös ördögök indulója“-nak előadását megújrázta a közönség.

Végül a „Szózat“-ot énekelte és játszotta el az ifjúsági ének-és zenekar együttesen, kifejezésteljesen, igaz magyar érzéssel.

Ezen jótékonycélú hangversenyért elismeréssel adózunk az összes szereplőknek, különösen Hódossy Béla igazgató úrnak, Junger Béla IV. é. képezdész úrnak, ki távollevő zenetanárát helyettesítette, mint karmester, ügyes szakbeli tudással.

Nyéký Zeke Lajos.

Magyary Lajos III. joghallgató kollegánk az északi harctéren srápneltől könnyebben megsebesült s most a sátoraljaujhelyi hadikórházban fekszik. — Amint hallottuk megsebesült ugyancsak *Bóna Miklós* II. joghallgató is, még pedig súlyosan és srápneltől ő is.

Adomány a sárospataki vöröskereszt részére. A főiskolai ifjúsági korcsolya-egyesület az idény bevégeztével 15 korona pénztári maradványát a sárospataki vöröskeresztnek adományozta. A gimnázium I—VIII. osztálya gyűjtés útján 94 koronát adományozott ugyancsak a sárospataki vöröskereszt részére. A gimn. tanári kar gyűjtése pedig összesen 25 K ugyanazon célra. A theológiai akadémián még folyamatban vannak a gyűjtések.

Készítjük a sárospataki főiskola aranykönyvét s jelen számunkban már meg is kezdtük a közlését. Levelezőlapokat nyomattunk, s ezeket küldtük szét azok szülei-

nek, hozzátartozóinak, akik mint a főiskola tanárai, növendékei, vagy volt növendékei vesznek részt a háborúban. A levelező lapokon kérdések vannak intézve az egyesek háború előtti és háború alatti állapotára vonatkozólag. Ezekre a kérdésekre beérkezett feleletek fogják képezni az adatokat a Sárospataki főiskola aranykönyvéhez.

Diákok végezzék az aratási munkát. Haypál Benő református lelkész kitűnő eszméjére és lelkes kezdeményezésére a földművelésügyi minisztérium nagyváradi kirendeltsége felhívást tesz közzé, amelyben az 1915. évi aratáshoz segítségül hívja az intelligenciát *s a diákságot is*. A felhívás elmondja, hogy 1915. évi aratásunk eredményén törik meg ellenségünk ereje. Németországban az elmúlt nyáron a középiskolák tanulói is mezőgazdasági munkákat végeztek, hogy segédkezzenek a német termés betakarításának munkájában. Ha a mi diákjaink béke idején tanulmányból, szórakozásból vagy sportból nagyobb testi fáradalmakkal járó utazásokat tudnak tenni, úgy hihetőleg nem riadnak vissza attól a sokkal kisebb fáradsággal járó munkától sem, amivel a szabad levegőn folytatott mezei munka jár. A tanárok és szülők figyelmét kellene felhívni azokra a rendkívüli körülményekre, amelyek a diákság nyári szünidejének hasznos felhasználását ezekben az időkben oly kívánatosá teszik. A tanárookra bízzák, hogy minden diákot arra a munkára használjanak fel, a melyre a testi ereje legalkalmasabbá teszi. — Mert fő az, hogy

a mezőgazdasági munka munkás nélkül ne maradjon az idén sem. Különösen az idén, amikor az aratás nem az egyes gazda érdeke, de az egész nemzeté.

A jogi alapvizsgák és szigorlatok ideje a budapesti egyetemen. Az újonnan behívott népfőiskolókra való tekintettel a budapesti egyetem jogtudományi karának már április hó folyamán tartják meg az alapvizsgákat és áprilisban jelentkezhetnek szigorlatra azok is, akik külföldben csak júniusban abszolválnának. Természetesen csak besorozott katonákról van szó. A jogi karnak ebben az irányban tett felterjesztéséhez Jankovics Béla dr. kultuszminiszter már hozzájárult.

Az előadások az akadémián március 27 én érnek véget. A colloquiumi határidő a második félévben május 16 tól tart június 5-ig. — Az egész változás azért van, hogy az akadémiai hallgatók segédkezhessenek odahaza a tavaszi mezei munkánál.

Előfizetéseiket beküldötték: Dongó-Gyárfás Gyula tb. szolgabíró, Sátorajjáújhely 2 kor. Sárospataki Takarékpénztár-Részvénytársaság 4 kor. Sárospataki Hitelbank Részvénytársaság 4 korona. Takács Béla ref. s. lelkész, Nagyrovány 2 kor. Hodossy Béla tanítóképző-igazgató, Sárospatak 4 kor. Tarczy Sándorné, Sárospatak 4 kor. Pavletits György, Sárospatak 4 kor. Nagy Lajos gimn. tanár, Sárospatak 2 korona. Katona Zsigmond, Sárospatak 4 kor. Weinberger Sámuel, Sárospatak 2 kor. — Köszönettel nyugtázza a szerkesztőség.

Kiadja: a főiskolai Ifjúsági Egylet.

Kiadóhivatali főnök: Pungur Béla IV. é. hh.

A főiskolai könyvkereskedésben bárhol megjelent könyvek eredeti bolti árban kaphatók.

Nagy raktár: Jogi, theologiai, szépirodalmi, inakönyvekből és ifjúsági iratokból. Írószerek, levélpapírok, hegedű-kellékek, festészeti és fényképészeti cikkek jutányos áron kaphatók. — Vidéki megrendeléseket azonnal elintézzük, 20 koronán felüli megrendelést bérmentve küldünk.

Főiskolai könyvkereskedés és könyv-
kötészeti kezelőség. Sárospatak.

Nagy választék képeslapokban, he'enkint ujdonság!
Bel- és külföldi ujságok, folyóiratok előfizetési irodája!

Ugyan kérem, szép kisasszony
Nézzen hátra már!
Azért kényes,
Mert oly fényes
Miglécz-cipőbe jár?!

A modern kor igényeinek minden tekintetben megfelelő munkáim kivívták úgy Sárospatak, mint megyénk közönségének teljes elismerését, pártfogását. A tisztességes verseny eszközeinek felhasználásával, az elegancia és izlés feltételeinek ki-elégítésével

sikerült hatalmas vevőkört alkotni.

A tavaszi szezon kezdetén felhívom a közönség b. figyelmét a dr. Kapitány Andor-féle emeletes házban (Rákóczi-ut) lévő

divatcipő-üzletemre !

Az igen tisztolt közönség b. pártfogását továbbra is kérve, vagyok kitünő tisztelettel

Miglécz János Sárospatak.

Müller Ármin sárospataki divatáru kereskedő

Férfiöltönyöket és ref. papi
palástokat felelőség
..... mellett elvállal.....

ajánlja dús választéku férfi-kalap és finom
fehérneműt. A tanuló-ifjúságnak
kedvezményes olcsó árak; ün-
neputáni s részletfizetésre is. ◊◊◊◊◊

Legrégibb

és leghirnevesebb vendéglő Sárospatakon a

Feldmesser Herman

a mai modern igényeket teljesen kielégítő

vendéglője!

Izléses vendéghelyiség, kitűnő magyar konyha, jó bor, valódi kőbányai sör, kényelmes szállodai szobák. — Az ifjúság részére izletes villasreggeli ::

kedvezményes áron

A legpontosabb, legelőzékenyebb kiszolgálás.

Alapított 1890. Alapított 1890.

Spitz Antal

órák és ékszerész Sárospatak.

Ajánlja dus raktárát mindennemű ékszerek, nászajándékok és elsőrendű zsebórák beszerzésére. — A nemes tanuló-ifjúságnak, lelkész tanító uraknak árfelemelés nélkül előnyös részletfizetésre is.

Vidékre a legnagyobb készséggel választékot küldök. Javítások a legpontosabban eszközöltetnek. Kitűnő villany-elemünk van!!

„HUNGARIA“

mosó s vegytisztító intézet S.-Patakon.

Van szerencsém a m. t. közönséget értesíteni, hogy a Rákóczi-utcán a mai kornak teljesen megfelelő

vegytisztító intézetet

létesítettem. Elvállalok minden e szakba vágó munkát, u. m férfi- és női ruhák, keztük, függönyök, szalagok, csipkék, nyakkendők és fehérneműek tisztítását. Kelme és ruhafestést minden színre elvállalok. A n. é. közönség b. pártfogását kérve, maradok

tisztelettel

Neumann Mór mosó és vegytisztítóintézet.
Gallérok 7 nap alatt készülnek. Szőrmetisztítás.

A

„Központ“

vendéglőben

minden, ami jó. kapható. Kőbányai sörök, izletes ételek, különféle villasreggelik, kitűnő zaclik jó borok. Ezenkívül elvállal bankettek rendezését, bálokban ételek és italok szolgáltatását s jó, tiszta kiszolgálásról gondoskodik

Klein Ábrahám,

a „Központ“ tulajdonosa.

Modern Könyvtár

Legújabban megjelent kötetei:

Karinthy Frigyes és Emőd Tanács:

A vándor katona.
(Únnepesti történet) 80 f.

Az iparbáró.

(Egy amerikai milliomos életének története) Sárosi Bella fordítása. Ara 60 f.

A vöröskeresztes leány és egyéb elbeszél.
Esty Jánosné ford. 60 f.

Kapható: Fischer
Lajos könyv-
kereskedésében.

Harstein Lajos

cukrász ajánlja a legfinomabb
teasütemények kilóját 5 K-ért.

Süteményel, tortál elsőrendűek.

Vidéki megrendelések, el-
jegyzési és menyegzői torták
jutányos áron készülnek.

Alapítva 1810-ben.

Haltenberger Béla

KASSA.

A gyár teljes üzemen van. — Ruhás gallértisztítás a legszebb kivitelben. Gyász esetben ruhák festése feketére — soron kívül. —

Postacím: HALTENBERGER RUHAFESTŐGYÁR : KASSA.

Burger Lajos uri szabó, hazai és angol szövet raktár.

Készít mérték szerint zakkó öltönyt 40 K és feljebb, zsaket öltönyt 70 K és feljebb, továbbá mindenféle öltönyöket a legjutányosabb árban. Ref. papi palástokat selyemből 110 K. Selyemből bársony előrésszel 120 kor. jótállás mellett. Tanulóknak és akadémiai hallgatóknak kedvezményes fizetési feltételeket adok. Kovald Péter és Fla országos hírvégytisztító gyáranak egyedüli képviselője Sárospatakon.

„AMERIKA“-szálloda

és vendéglő Sárospatakon. a vasut mellett. Olesó, kényelmes, tiszta szobák. A vendéglőben kiváló jó magyar konyha, elsőrendű hegyaljai tiszta borok.

Tulajdonos Ornstein Ignác Sárospatakon.

Legolcsóbb cipő beszerzési forrás Stecher Márkusz cipőüzletében Sárospatakon!

Mindennemű férfi-, női-, fiu-, leány és gyermekcipők dus választékban. Amerikai, angol és francia cipőkülönlegességek legjutányosabb árban. Cipősámfák is kaphatók. — Tanulóitjuszágnak kedvező fizetési feltételek mellett!